

Остаповець Л.Ю., Коваль К.В.

*студенти 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ В УКРАЇНІ

Проектом Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» № 1013 від 29.08.2019 р., внесеного Президентом України В.О. Зеленським [1], пропонується скасувати виключне право адвокатів на представництво осіб у судах.

Слід зазначити, що виключне право адвокатів на представництво інтересів в суді уже багато років успішно реалізується в європейських країнах. Вбачається, що так звана адвокатська монополія є важливим кроком демократичної та правової держави, яка прагне ефективного та професійного захисту прав та інтересів своїх громадян. Вітчизняна практика регулювання адвокатської монополії на ринку юридичних послуг та її масштаб є проявом узгодженого розвитку інституту адвокатури та правового статусу адвоката в руслі євроінтеграційних процесів [2, с. 4].

В Україні запровадження виключного права адвокатів на представництво інтересів в суді відбулося у 2016 році на підставі Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року [3]. Даним нормативним актом були, зокрема, в статті 131-2 Конституції України закріплено, що виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Іншими словами можна сказати, що тепер тільки та особа, яка є адвокатом, може захищати права та представляти інтереси як фізичних, так і юридичних осіб у цивільному, адміністративному, кримінальному та господарському судочинстві [4, с. 401].

Передбачалося поетапне введення адвокатської монополії: 2017 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах касаційної інстанції; 2018 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах апеляційної інстанції; 2019 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах першої інстанції; 2020 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах державних органів та органів місцевого самоврядування.

Відзначимо, що з приходом нової влади вектор реформи дещо змінився і уже пропонується скасування адвокатської монополії, як про те свідчить проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)». Постає питання, чи доцільним є інститут адвокатської монополії в нашій країні, тому проаналізуємо його недоліки та переваги.

Щодо переваг даної монополії, необхідно відзначити: 1) виключне представництво адвокатами в суді є гарантією конституційно закріпленого права громадян на кваліфіковану юридичну допомогу; 2) адвокати будуть зацікавлені в наданні якісної правової допомоги, що свідчитиме про високий рівень функціонування адвокатури в Україні; 3) адвокатська монополія буде сприяти створенню професійних груп та об'єднань адвокатів, які надаватимуть висококваліфіковану правову допомогу; 4) монополія адвокатів є такою ж необхідною, як і монополія, скажімо нотаріусів чи лікарів; 5) основною метою адвокатів буде не отримання прибутку за рахунок клієнтів, а реалізація своєї основної функції – захисту прав та інтересів особи; 6) адвокатська монополія допоможе підвищити рівень конкуренції представників адвокатської діяльності як в межах країни, так і на міжнародному рівні, в майбутньому; 7) в нашій державі існує достатня кількість професійних адвокатів для підтримки відповідного, високого рівня конкуренції.

Незважаючи на переваги та позитивні сторони адвокатської монополії, вона спричиняє і негативні наслідки, як для громадян, так і для самих адвокатів. По-перше, надання процесуальних привілеїв адвокатам позбавляє громадян права вільного обрання ними захисника своїх прав при розгляді справ в суді. Тобто можливість здійснення представництва інтересів іншої особи в суді виключно адвокатом, є ознакою державного свавілля та загрозою дискредитації конституційних гарантій. По-друге, у зв'язку з низьким матеріальним рівнем населення та обмеженим переліком осіб і категорій справ, яким може бути надана безкоштовна юридична правова допомога є вірогідність позбавлення громадян будь-якої юридичної допомоги. По-третє, підвищена складність і вартість отримання адвокатського посвідчення, і як наслідок підвищення вартості послуг адвоката. По-четверте, у зв'язку з наявністю в Україні великої кількості населених пунктів де простежується недостатність адвокатів, що може стати проблемою на шляху реалізації громадянами свого конституційного права на доступ до правосуддя. По-п'яте, монополія призводить до контролю держави за адвокатурою, яка є незалежним інститутом громадянського суспільства [5].

Проаналізувавши всі позитивні та негативні сторони монополії адвокатури, можемо дійти висновку, що позитивні сторони перекривають усі недоліки.

Крім того, на користь монополії адвокатури свідчать висновки Венеціанської комісії щодо конституційних змін в частині правосуддя від 2015 року, а Радою Європи було здійснено оцінку судової реформи в Україні за 2014-2018 роки та її відповідність стандартам та рекомендаціям Ради Європи: зокрема, позитивно оцінено й запровадження виключного права адвокатів на представництво в судах.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)»: Внесений до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 серпня 2019 року № 1013. URL: https://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242.
2. Бірюкова А. М. Монополія адвокатури як прояв впливу глобалізації. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. Випуск 3(9). Том 3. С. 3-6.
3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – Ст. 532.
4. Лівінська К. Б. Монополізація адвокатської діяльності: проблемні питання. Часопис Київського університету права. 2015/3. С. 398-401.
5. Ляшенко Р. Д., Мамчур С. М. Запровадження адвокатської монополії в Україні: переваги та недоліки реформи. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/9014/1/Nauk_chyt_2017_143-146.pdf.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Билиця Ігор Олегович**

Паскаль В.В.

студент 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ В УКРАЇНІ

Слід вказати, що адвокатським запитом в Україні є саме звернення у письмовій формі адвоката до будь-якого органу місцевого самоврядування, органу державної влади, їх посадових та службових осіб, громадських об'єднань, установ, підприємств, організацій незалежно від форми підпорядкування та власності, з приводу надання певної інформації, копії документів, необхідних адвокату для надання якісної та ефективної правової допомоги особі яку вона представляє або захищає.

Внаслідок цього, частими є випадки, коли адвокат зловживає своїми правами щодо адвокатського запиту, котрі порушують національне законодавство, а також незаконних відмов з боку органів місцевого самоврядування, органів державної влади, громадських об'єднань, установ, підприємств та організацій надавати копії документів та будь-яку інформацію, яка потрібна адвокату для забезпечення якісної, а головне ефективної адвокатської діяльності, за допомогою такого інструмента